

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ У 70-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Пенза І. В.

*викладач кафедри англійської мови в судноводінні
Херсонської державної морської академії
м. Херсон, Україна*

Професійна освіта майбутніх судноводіїв включає низку знань та вмінь серед яких здатність до інтелектуального, культурного, професійного саморозвитку; вміння працювати у колективі, керувати людьми та виконувати доручення; застосування теоретичних знань на практиці; піклування про морське довкілля, а також соціокультурна складова – змістовна компонента професійної освіти, що поєднує знання, вміння та навички, які допомагають ефективно здійснювати професійну діяльність з урахуванням суспільних, мисленневих, соціальних, культурних, ціннісних факторів та вести ефективну діяльність у полікультурному середовищі.

У різні історичні періоди соціокультурна складова освіти майбутніх судноводіїв мала різні характеристики та реалізовувалась шляхом використання різноманітних форм, методів та засобів переважно під час вивчення дисциплін суспільно-гуманітарного циклу та при проведенні виховних заходів.

У 70-ті роки ХХ століття багатогранними формами колективної методичної роботи у навчальних закладах були засідання педагогічної ради, проведення методичних семінарів, нарад, конференцій, педагогічних читань та робота циклових та предметних комісій. Останні вважались центром методичної роботи, яка допомагає викладачам поліпшувати навчально-виховний процес, збуджувати їх педагогічну думку, збагачувати знанням кращих прикладів і методів навчання та виховання [1, с. 174]. Предметні та циклові комісії допомагали викладачам обирати найбільш ефективні форми, засоби і методи виховання, радили як пов'язати виклад того чи іншого матеріалу з рішенням Комуністичної партії і Радянського уряду, з питаннями практики комуністичного будівництва. З метою

вивчення виховної роботи викладача у процесі вивчення предмета проводились взаємовідвідування занять. [1, с. 202].

Аналіз навчальних планів досліджуваного періоду свідчить, що серед курсантів застосовувались такі форми навчання як: практичні заняття, лекції, доповіді, конференції, семінари, виробнича практика, дипломний проект. Серед форм ідейно-політичної роботи та виховання переважали: предметні гуртки, створення стінгазет, бесіди, ленінські заліки, тематичні вечори, зустрічі з ветеранами праці, Великої Вітчизняної війни та революції, ритуали посвяти в курсанти, воїнське та патріотичне виховання тощо [2]. У кінці кожного семестру здавався звіт роботи навчального закладу з ідейно-політичного виховання курсантів та співпрацівників. Наприклад, у першому семестрі 1978-1979 н.р. основними формами політико-масової роботи були: політінформації, класні години, лекційна пропаганда, бесіди та заходи, розроблені в училищі відповідно до спеціальностей [3, с. 131]. Методи бесіди, розповіді, дискусії активно впроваджувались як під час занять, так і у позакласних заходах. Наприклад у Херсонському морехідному училищі імені лейтенанта Шмідта було розроблено Положення про соціалістичне змагання між групами, ротами шляхом прийняття соціалістичних зобов'язань, результати виконання яких доводились до колективу. Проводились заходи з прищеплення курсантам навичок організаторської та суспільно-корисної праці, були відпрацьовані форми завдання та звіту про виконану роботу в період виробничої практики, яка проходила у навчальних майстернях, на навчально-вітрильному судні «Товариш», на навчально-виробничих суднах та на транспортних суднах військово-морського флоту [2, с. 44]. Щодо засобів навчання, у акті перевірки училища зазначалось, що «заняття з курсантами проводяться, в основному, методично правильно, застосовуються сучасні технічні засоби навчання та програмований контроль знань учнів, а також різноманітні наочні засоби: тренажери, електрифіковані схеми та стенди, лічильні машини, таблиці, креслення і т. ін., частина з яких виготовлена силами курсантів, лаборантів та викладачів у технічних гуртках технічної творчості. Серед недоліків, як показала перевірка, невиконання корекції навчальних програм та їх недостатнє обговорення. Зауваження отримала комісія англійської мови за нерегулярну організацію

гуртка з англійської мови, слабку участь викладачів у роботі міського методичного об'єднання та багато помилок у стінгазеті [2, с. 43].

Проблемами у викладанні суспільних дисциплін у 1976-1977 н.р. були названі наступні: метод питання-відповідь не розвиває творчого мислення та прагнення пізнавати та широко вивчати твори класиків марксизму-ленінізму; відсутнє чітке планування часу на проведення контрольного опитування та недостатній аналіз відповідей курсантів [2, с. 70-71].

Отже, аналіз архівних джерел дає підстави стверджувати, що для 70-х років ХХ століття характерний широкий спектр форм, методів та засобів соціокультурної складової освіти майбутніх судноводіїв, але зважаючи на радянську заідеологізованість освіти, вони слугували меті виховати патріота з глибокими комуністичними переконаннями.

Література:

1. Інформаційно-методичні листи, методичні рекомендації, підготовлені і видані кабінетом в 1970 р. (типографські примірники). Том І. Центральний державний архів вищих органів влади. Ф. 4795. Оп. 2. Спр. 70. 313 арк.
2. Протоколи засідань педагогического совета 1976-1977 гг. Державний архів Херсонської області. Ф. Р-472. Оп. 4. Спр. 309. 160 арк.
3. Протоколи засідань педагогического совета 1978-1979 гг. Державний архів Херсонської області. Ф. Р-472. Оп. 4. Спр. 339. 167 арк.